

Workshop: Bærekraftig reiseliv i praksis

- 1) Presentasjon av deltakere
- 2) Bakgrunn for handling- bærekraftige bedrifter

Pause

- 3) Workshop
- 4) Oppsummering

Forskningscenter for bærekraftig reiseliv, Ståle Brandshaug & Frida Ekström

WESTERN NORWAY RESEARCH INSTITUTE
VESTLANDSFORSKING
www.vestforsk.no

 HØGSKULEN i
SOGN OG FJORDANE

Hva er bærekraftig reiseliv?

“Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov og sikre grunnleggende behov for alle i dag og for all framtid”

- Økologisk bærekraft
- Sosial bærekraft
 - Generasjonsrettferdighet
 - Global rettferdighet

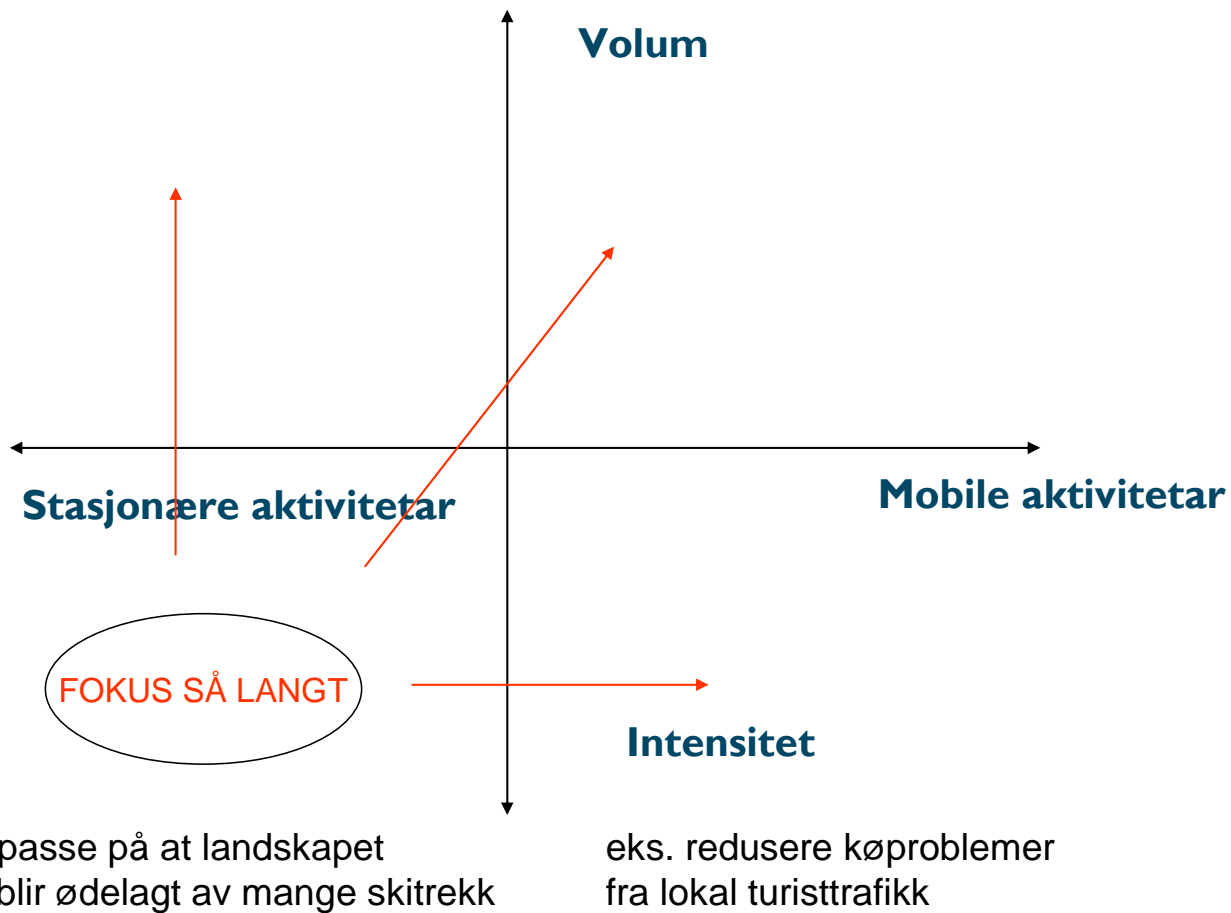
Hva er geoturisme?

”Reiseliv som ivaretar, forsterker og fremhever et steds lokale egenart – miljø, kultur, estetikk, kulturarv – og som kommer et lokalsamfunn til gode.”

(National Geographic Society, 2005)

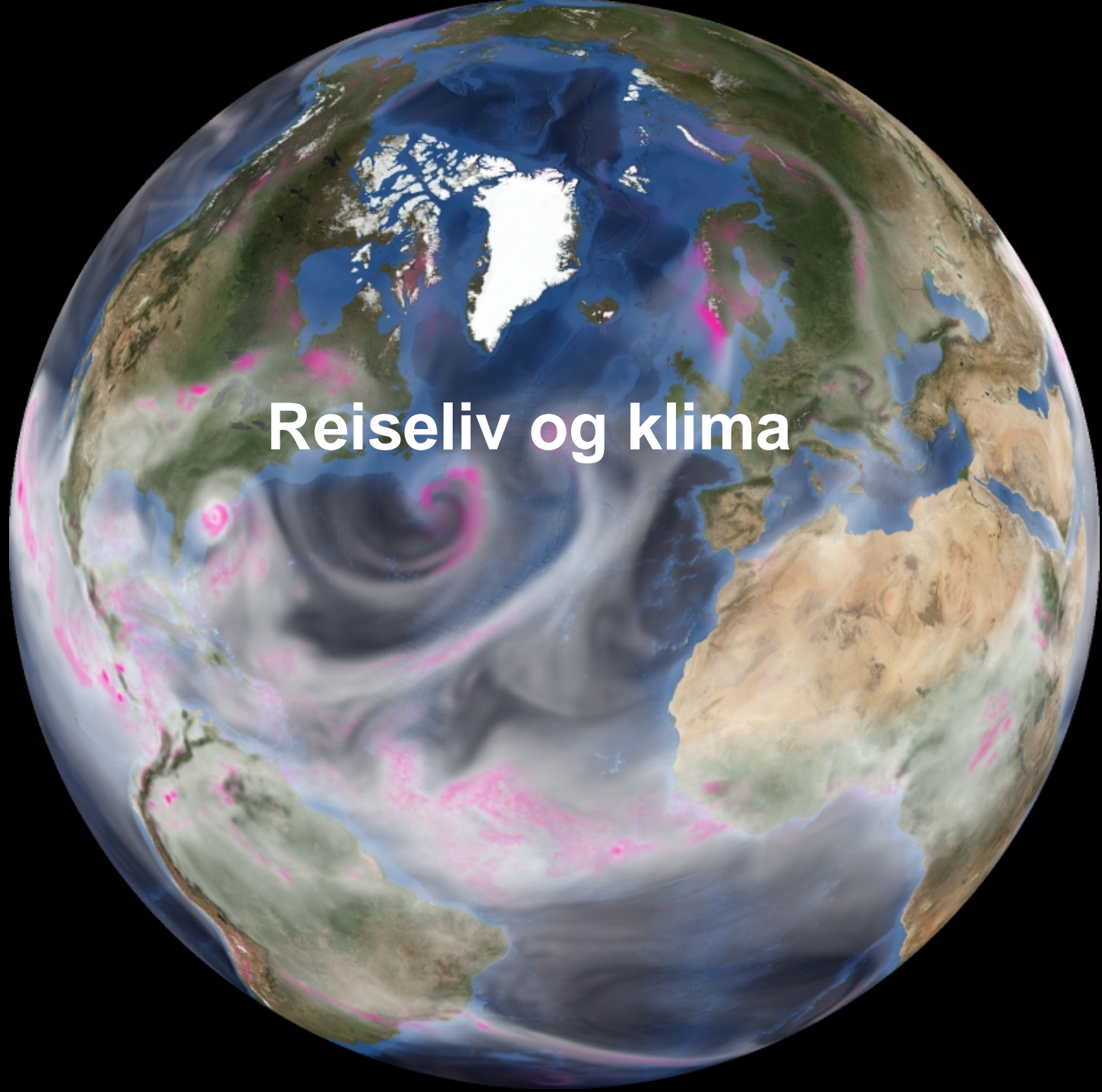
eks. energisparing
i hotellet

eks. redusere klimagassutslipp
fra reisen til/frå destinasjonen.

Hvilke tilnærminger velger man?

0) "Business as usual"	En reiselivsutvikling fri for miljøhensyn	Mye av reiselivsutviklingen som har vært så langt i Norge
1) "Green-washing"	Redusere miljøbelastningen fra egen virksomhet ut i fra bedriftsøkonomiske hensyn	Eks "ikke legg håndkleet på gulvet ..."
2) Miljøbasert reiseliv	Utvikle "miljø" som ressursgrunnlag uten samtidig å være opptatt av hvordan redusere miljøbelastningen fra egen virksomhet.	Eks snøscooterbasert turer i urørte fjellområder
3) Miljøtilpasset reiseliv	Redusere miljøbelastningen fra egen virksomhet, også hvis dette er ulønnsomt på kort sikt. Avgrenset til lokale miljøproblemer og den ikke-mobile delen av reiselivet.	Miljøsertifisering som Miljøfyrtårn, ISO 14001, Debio eller Svane.
4) Bærekraft-tilpasset reiseliv	Som over, men også fokus på globale miljøproblemer og miljøproblemer fra transport innen og til/fra destinasjonen	Bilfrie destinasjoner i Sveits (GAST) som gir besøkende rabatter hvis de kan dokumentere at de har kommet med tog eller buss
5) Bærekraftig reiseliv	Et ideal som kan nås bare (hvis og) når resten av samfunnet også arbeider for en bærekraftig utvikling (jf Whistler som Ståle skal presentere).	Økologisk landbruk viser at det ikke er mulig å lage en fullt ut "bærekraftig øy" i et ikke-bærekraftig samfunn

Reiseliv og klima

Regjeringens politikk overfor reiseliv og klima

Norsk klimapolitikk

- **St.m. 34 (2006-07) og Klimaforliket (2008)**
- **Generelt**
 - Karbonnøytral innen 2050, men tiltak på plass i 2030
 - 1/3 karbonfangst i havbunn og skog; 1/3 andre teknologiske tiltak; 1/3 kvotekjøp.
 - Fokus på produksjon, ikke forbruk
- **Spesielt ifht reiselivet**
 - Reiseliv ingen direkte omtale
 - Indirekte omtale i og med at transportsektoren er omtalt (teknologi + kvotekjøp)

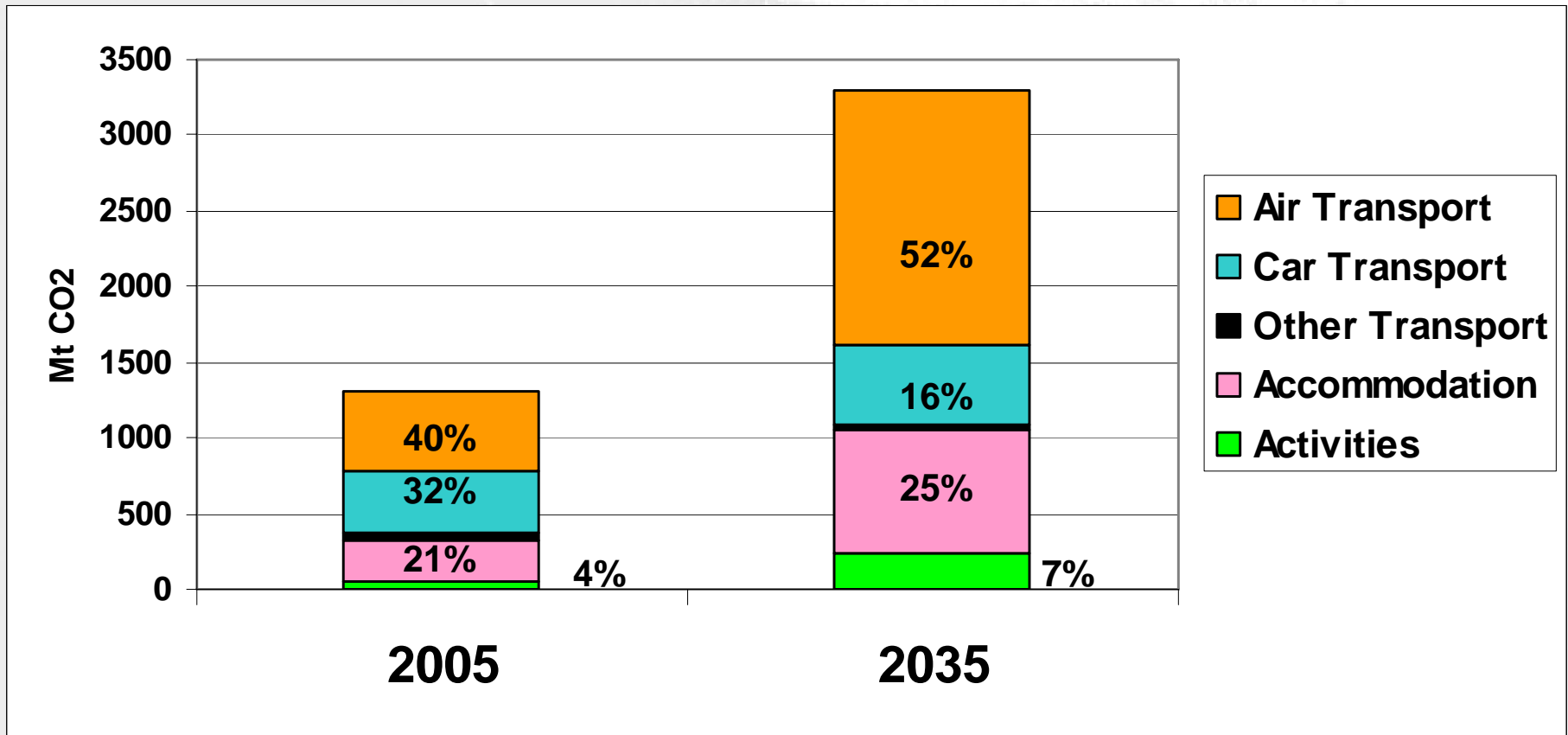
Norsk reiselivspolitik

- **Regjeringens reiselivsstrategi (2007)**
- **Generelt**
 - Mål1: Økt verdiskaping og lønnsomhet i reiselivsnæringen
 - Mål 2: Levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor reiselivsnæringen
 - Mål 3: Norge – et bærekraftig reisemål
- **Spesielt ifht klima**
 - Klima bred omtale
 - Klima knyttet til det tredje overordna målet i strategien (bærekraftmålet)

De tre bærekraftsutfordringene for reiselivet

- ...som del av **problemet**
- ...som **offer** for klimaendringer
- ...som del av **løsningen**

'Business as Usual'-bilde av framtiden og CO₂utslipp fra turismen

Source: UNWTO-UNEP-WMO (United Nations World Tourism Organization, United Nations Environment Programme, World Meteorological Organization) (2008) 'Climate Change and Tourism: Responding to Global Challenges'. Madrid, Spain.

Reiseliv som del av problemet: miljøpåvirkning

- **Overnatting og servering**

- Energibruk
- Avfall
- Utslipp til luft og vann
- Arealinngrep (bygninger, parkeringsplasser)
- Støy og lys

DIREKTE

- **Aktivitet**

- Drift av anlegg (støy, lys, energi, kjemikalier)
- Arealinngrep (anlegg, bygninger, parkeringsplassar)
- Transportopplevingar som snøscooterturisme, turgåing (støy, utslipp, forstyrrelse av vilt, slitasje i terrenget)

- **Utstyr**

- Sko, ski, fritidsklær.....
- Energibruk og utslipp fra produksjon av utstyr

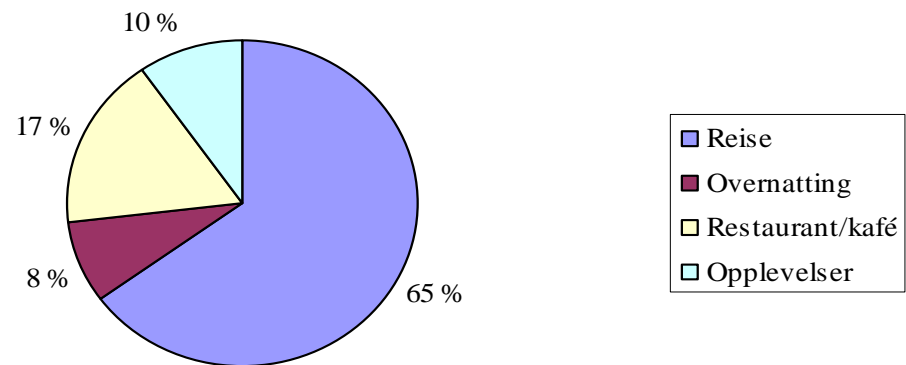
- **Transport**

- Til/fra og innen destinasjonen
- Energibruk og utslipp fra transport

INDIREKTE

Reiseliv som del av problemet: Utslipp og energi

Utsleppstype	Reiseliv	Norge totalt	Del reiseliv
Karbondioksid, CO ₂	4.425.764	33.287.000	13,3 %
Nitrogenoksid, NO _x	39.934	222.700	17,9 %
Karbonmonoksid, CO	152.159	590.000	25,8 %
Flyktige organiske sambindingar, VOC	46.183	175.500	26,3 %
Svoveldioksid, SO ₂			

Kjelde: Vestlandsforskning

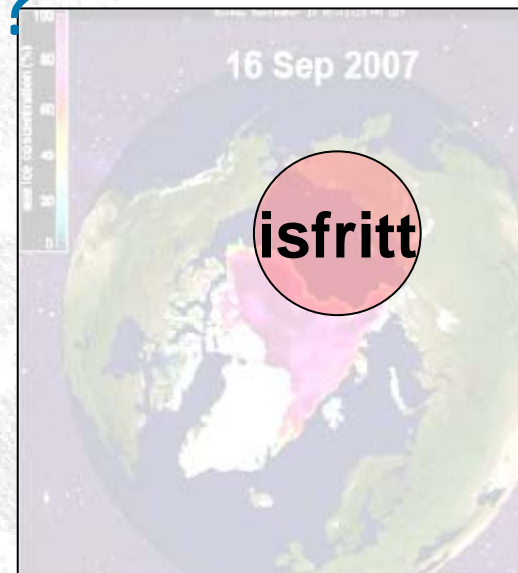
Reiseliv som offer for utviklingen

- **1) Dobbel sårbarhet**
 - Særlig sårbar for klimapolitikken
 - Særlig sårbar for klimaendringer
- **2) Skeiv sårbarhet og tilpasningsevne**

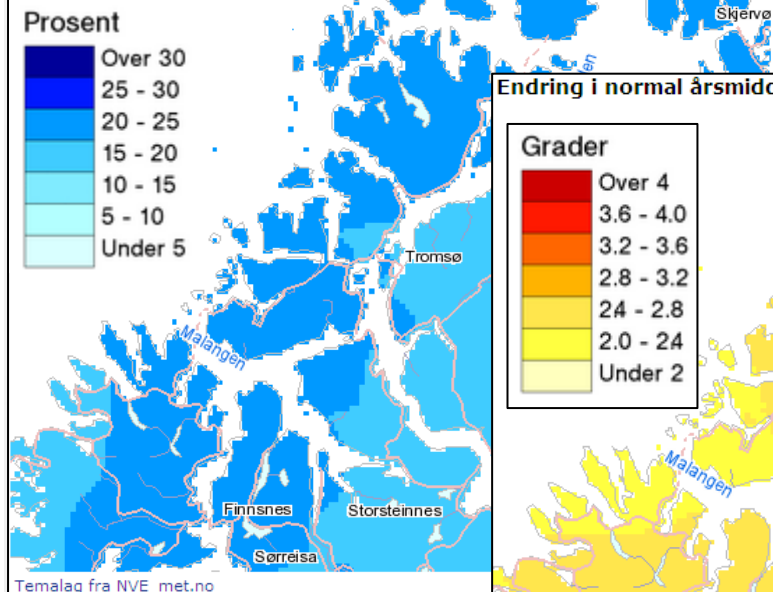

Hvordan rammes reiselivet i Nord-Norge?

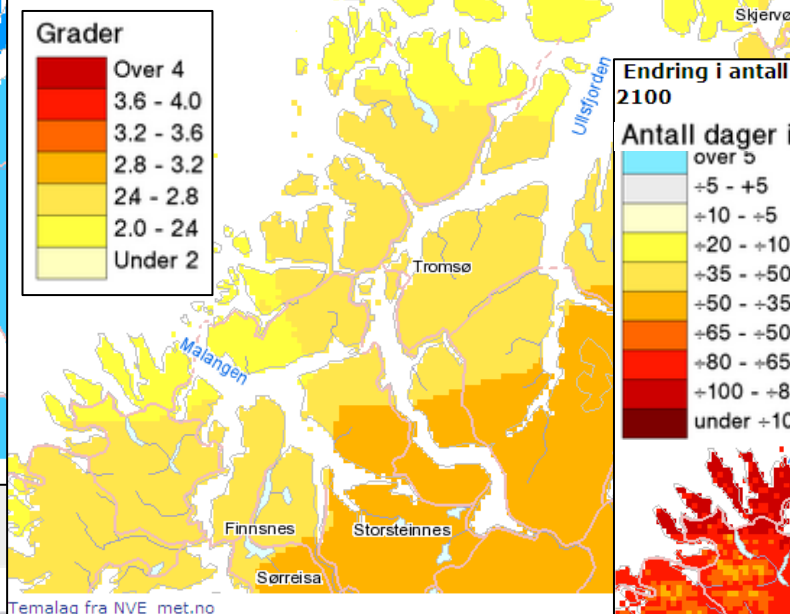
- Våtere, villere, varmere.....

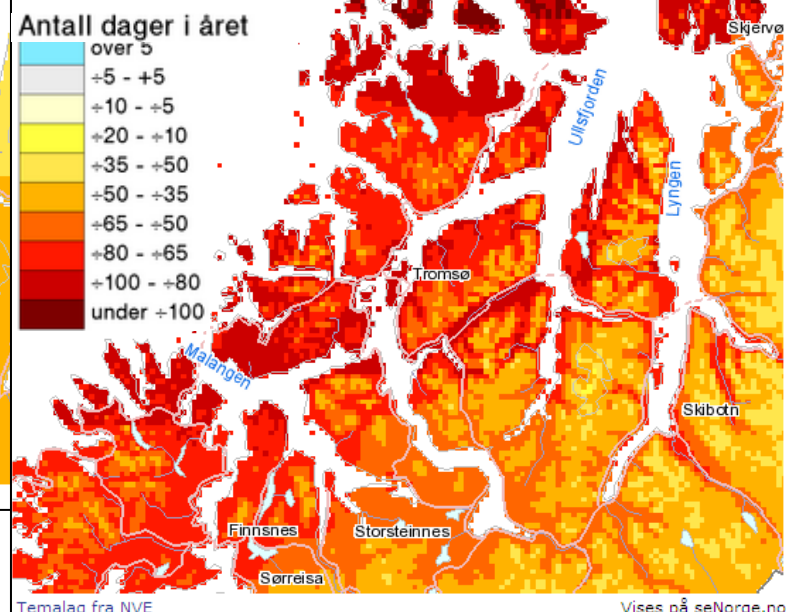
Prosentvis endring i normal årsnedbørsum fra 1961-1990 til 2071-2100

Endring i normal årsmiddeltemperatur fra 1961-1990 til 2071-2100

Endring i antall dager i året med snødekke fra 1961-1990 til 2071-2100

Reiseliv som del av løsningen:

Endringstema

- **Biff** (hva vi spiser)
- **Bil** (hvordan og hvor mye vi reiser)
- **Bustad** (hvordan vi bor)

Reiselivets bidrag i bærekraftarbeidet

- vinn-vinn tilnærming:
prioriter miljøtiltak som har en
læringseffekt tilbake til "hverdagen"

Hvilke typer relasjoner mellom bærekraft- og reiselivshensyn fokuserer man på?

		Konsekvens for <u>bærekraft</u> hensyn		
		Positiv	Nøytral	Negativ
Konsekvens for <u>reiseliv</u> shensyn	Positiv	Vinn-Vinn 1: “plukke de lavhengende frukter” (eks ENØK)	Drahjelp 2: til reiselivet (eks støtte opp om god byggeskikk)	Konflikt 1: ifht bærekraft (eks økt flyturisme til Norge)
	Nøytral	Drahjelp 1: til bærekraften (eks ikke-naturbasert reiseliv støtter naturvern)	(Ikke relevant)	Drahjelp 3: til bærekraften (eks tap av biologisk mangfold i storbyer)
	Negativ	Konflikt 2: ifht reiseliv (eks storskala vindkraftutbygging)	Drahjelp 4: til reiselivet (eks støyproblemer)	Vinn-Vinn 2: ”felles fiende” (tap av kulturlandskap)

Bærekraftig reiseliv i praksis

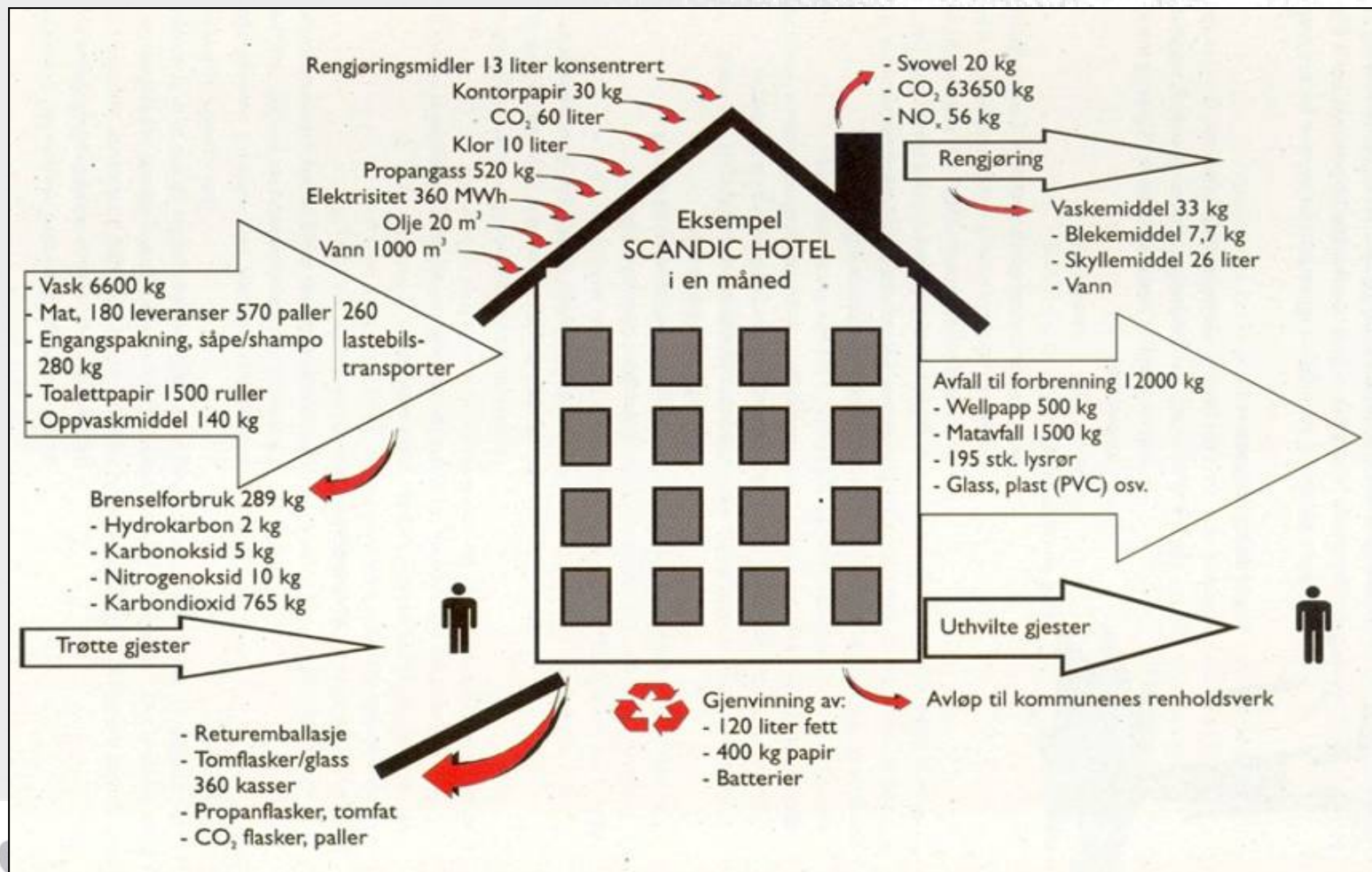
Sertifisering, styring og måling

- **Kartlegging**
- **Styringssystemer**
 - Intern styring, for eksempel årsmelding, sjekklister, innkjøpspolicy, rapportering
- **Sertifiseringsordninger**
- **Indikatorer på hvilke områder**

Hvordan gå frem

- **Kartlegging internt**
 - beskrive og definere virksomheten opp mot målsetning
 - definere den langsiktige visjonen og viljen
 - identifisere marked
 - identifisere største verdiene og risiko forbundet med turisme
- **Kartlegging eksternt**
 - Samarbeidspartnere i utviklingsprosessen
 - Ev begrensninger i tid, areal og resurser
- **Ansvarlige for innsamling og oppfølging**

Eksempel på miljøkartlegging frå Scandic hotell

Demings sirkel

DE BREDE RAMMENE

Interne suksessfaktorer

Administrativ kapasitet
Kompetanse blant ansatte og i ledelsen
Økonomiske ressurser
Styringsvilje
Andre ting...?

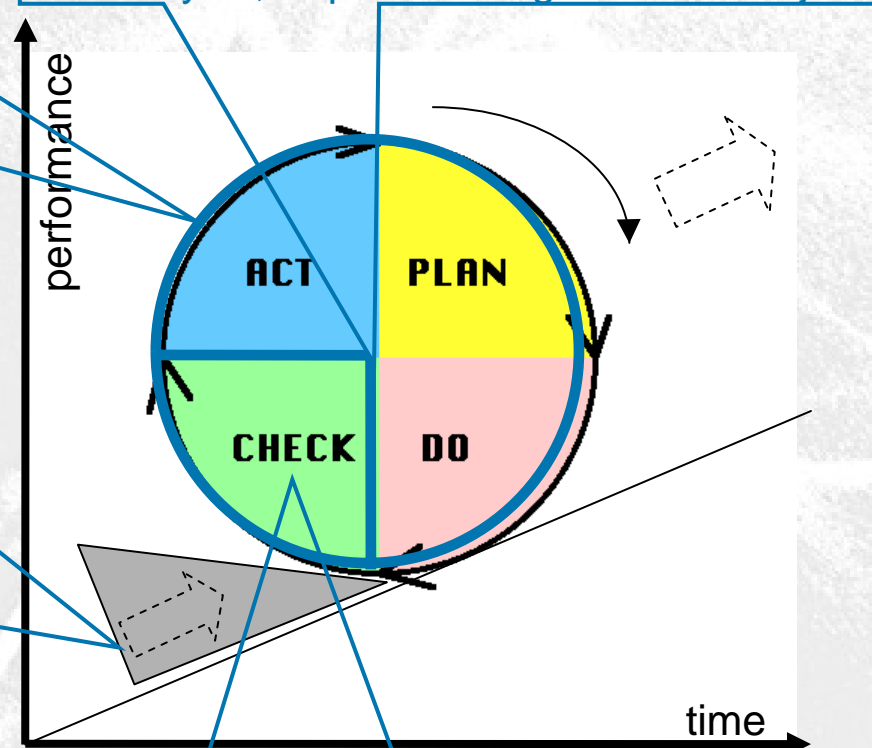
Eksterne "push"-faktorer

Formelt krav om dokumentasjon av stadig forbedring
Offentlige reguleringer
Økonomiske ressurser (tilskudd ol.)
Krav fra markedet el.
Andre ting....?

DE SMALE RAMMENE

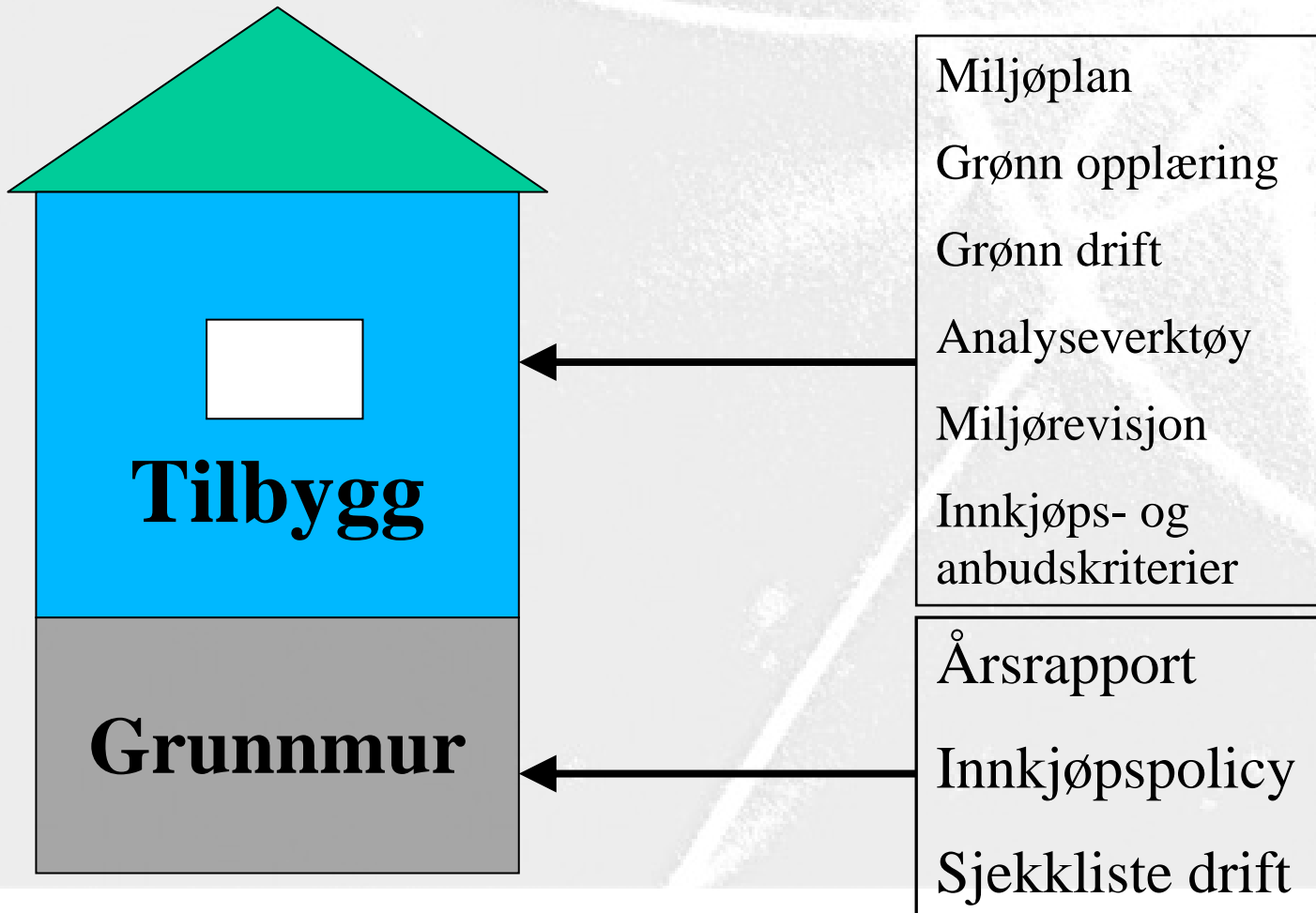
Systemet

Prosedyrer, forpliktelser og dokumentasjon

“Achilleshelen” i Demings sirkel

Styringssystem for bærekraft i KS

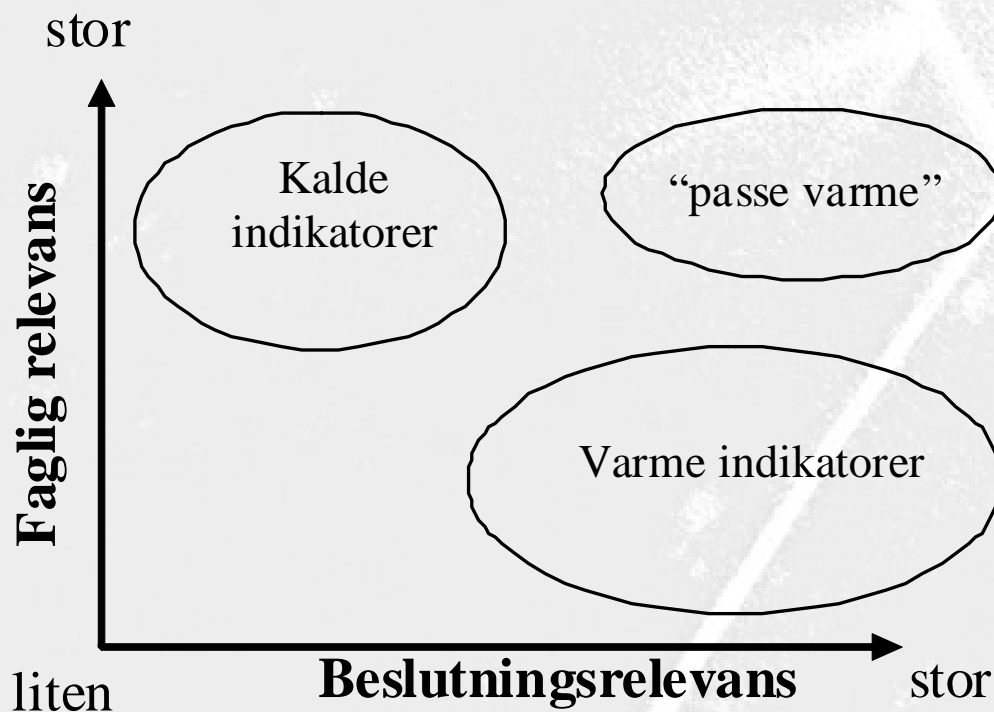

Innhold	ISO 14001	Miljøfyrtårn	Debio/ Ø-merket	Svanemerket	EU-blomsten	EMAS	Norsk økoturisme
Kategori	Prosess-basert Miljøstyring	Kombinasjon	Prestasjons-basert Miljøstyring	Prestasjons-basert Miljømerking	Prestasjons-basert Miljømerking	Prosess-basert Miljøstyring	Kombina-sjon
Hva blir sertifisert?	Virksomheten	Virksomheten	Næringsmiddel -produkt og prosess	Forbrucker-produkt og tjenester	Forbrucker-produkt og teneste	Virksomheten	Virksom-heten
Krav til miljøforbedring	Kontinuerlig	Ved nye krav	Ved nye krav	Ved nye krav	Ved nye krav	Kontinuerlig	Ved nye krav
Fornyning av sertifikat	1-3 år	3 år	3-5 år	3-5 år	3-5 år	1-3 år	3 år
Hvor er merket kjent?	Internasjonalt	Norge	Norge	Norden	Europa	Europa	Norge
Krav til miljønivå over myndighets-krav før sertifisering?	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Ja
Krav om miljøinforma-sjon	Ingen krav	Miljørapport til kommunen	Merking av produkt	Merking av produkt	Merking av produkt	Verifisert miljørapport til offentligheten	Merking av produkt

Hvor skal fokus ligge?

- Hvilke forhold ved din bedrift ønsker du å skulle si noe om?

Fire mulige områder for måling

	Samfunn/omland	Bedrift
Produktkvalitet	Kvaliteten på produksjonsgrunnlaget	Kvaliteten på tjenestene
Miljø-konsekvens	Miljøbelastningen fra andre aktører	Miljøbelastningen fra reiselivet

Konkrete tiltak – eksempel på tema og resultat

- **Innkjøp, leverandører**
 - Stena Line reduserte kjemikalieprodukt fra 156 til 10
- **Avfall og avfallshåndtering**
 - Reso hotellene (i sin tid) sparte 14.000 kr/år og 30.000 begere ved å gå over fra å servere syltetøy i engangsbegere til krus
- **Energi**
 - PC-basert energisparingsystem avslørte at Bolkesjø hotell hadde betalt 2,2 mill kr for mye i avgift til energiverket
- **Vann, avløp og utslipp**
 - Varmepumpesystem ved Reso Hotell Norge (i sin tid) førte til 200.000 kr i sparte utgifter til kjøling om sommeren
- **Kjøkken**
 - Kvaliteten på mat som blir servert på norske hotell har økt, bl.a. som følge av å kombinere fokus på miljø og lokale råvarer etter inspirasjon fra Arne Brimi
- **Transport**
 - Fellestaxi er innført ved flere flyplasser (bl.a. Leikanger-Haukåsen) som har redusert personbiltransporten

Praktiske eksempler

Werfenweng

Workshop

Oppgave 1: Styringsystemer

Bruk av styringsystemer i bedriften	
Hvilke muligheter gir bruken av miljøstyringsystemer? Til bedriften; til omlandet; til lokalsamfunnet	
Vil en ordning/flere ordninger være interessant å bruke for din bedrift? Hvorfor/hvorfor ikke?	

Hva kan din bedrift gjøre for å bli mer bærekraftig?

Definere hvilke hoved- og delområder som er viktige for din bedrift

Hovedtema	Undertema	Bedrift/destinasjon: transport servering overnatting aktivitet markedsføring	Omland
Lokal egenart og stedsidentitet	Mat - lokal mat - økologisk mat Kulturelle aktiviteter Byggeskikk Suvenirer		
Klima	Transport Energiforbruk Forbruk av varer og tjenester		
Energi	Stasjonær Mobil		
Bio mangfold	Urørt natur Kulturlandskap Sjeldne natur-typer Sjeldne arter		
Lokale miljøproblem	Støy Estetikk Utslipp til lokale resipienter		www.vestforsk.no

Hva har dere kommet frem til?

- **Oppgave 1: Styringsystemer**
- **Oppgave 2: Arbeidsområder for bærekraft**